

**Podnesak za Alternativno mišljenje i izvještaj za 2017. godinu:
Intelektualno vlasništvo, Poglavlje 7 Upitnika EK**

Autorica: Lejla Gačanica

Januar 2018.

Oblast: Intelektualno vlasništvo¹, Poglavlje 7 Upitnika EK

Intelektualno vlasništvo čine dvije zasebne podgrupe prava: autorsko i srodna prava, te prava industrijskog vlasništva. Nematerijalna imovina je zajednički imenitelj za obje podgrupe, a uspostavljanjem pravnog sistema u oblasti intelektualnog vlasništva nastoji se urediti način sticanja ovih prava te njihova zaštita.

Oblast intelektualnog vlasništva u BiH nije imala pravnu prazninu, već je u oblasti autorskog prava preuzela savezni zakon o autorskom pravu iz 1978.godine (sa izmjenama i dopunama iz 1986. i 1990. godine) te savezne pravilnike u oblasti industrijskog vlasništva (patenti iz 1991.godine, uzorak i model 1991.godine, znaci razlikovanja i izumi iz 1982. godine sa izmjenama 1991.godine)². Prvi zakoni koji regulišu cjelovite oblasti u BiH su doneseni 2002.godine: Zakon o autorskom i srodnim pravima BiH (Službeni glasnik BiH 7/02 i 76/06) i Zakon o industrijskom vlasništvu BiH (Službeni glasnik BiH 3/02). Ovim zakonima je izvršena djelomična harmonizacija sa Sporazumom o trgovinsko-pravnim aspektima prava intelektualnog vlasništva (Sporazumom TRIPS) Svjetske trgovinske organizacije, ali ne i sa tada važećim direktivama Evropske unije³. Zbog obaveze usklađivanja sa *acquis*⁴ pristupa se procesu modernizacije⁵ pravnog sistema: u okviru projekta „Evropska unija – prava intelektualnog vlasništva“ (EUIPR) - CARDS 2006 „Izgradnja kapaciteta za zaštitu intelektualnog vlasništva u Bosni i Hercegovini“, kojeg je financirala Evropska unija (EU) i koji je trajao od septembra 2007. do septembra 2009. godine⁶, razvijeni su nacrti zakona o autorskom i srodnim pravima; zakona o kolektivnom upravljanju autorskim i srodnim pravima; zakona o patentima; zakona o žigovima, zakona o industrijskom dizajnu; zakona o oznakama geografskog porijekla; zakona o zaštiti topografije integriranog kola; nacrti amandmana na postojeći Krivični zakon⁷. Novi zakoni o intelektualnom vlasništvu su doneseni i stupili na snagu 2010.godine. U vrijeme izrade i stupanja na snagu zakoni su usklađeni sa tada postojećim *acquis-em*⁸.

¹ Napomena: ova oblast se prvi put obrađuje

² Zakon o preuzimanju i primjeni saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni (Službeni list RBiH, br. 2/92 i 13/94)

³ <http://www.ipr.gov.ba/bs/stranica/najea-pitanja-o-autorskom-i-srodnim-pravima> (zadnji put pristupljeno 7.12.2017.)

⁴ Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) sa Evropskom unijom je potpisan 16. 6. 2008. godine

⁵ Osim harmonizacije, postojeći zakoni su propuštali da regulišu i prate razvoj novih tehnologija i oblika korištenja autorskih djela.

⁶ „Opći cilj projekta bio je poboljšati okvir intelektualnog vlasništva u Bosni i Hercegovini kako bi se postigla usklađenost s propisima Svjetske trgovinske organizacije i Evropske unije, odnosno pomoći Bosni i Hercegovini da udovolji zahtjevima postavljenim u Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS sporazum) i Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, te time doprinese stvaranju zdrave osnove za ekonomski razvoj zemlje.“

⁷ <http://www.ipr.gov.ba/bs/stranica/projekti> (zadnji put pristupljeno 7.12.2017.)

⁸ Institut za intelektualno vlasništvo navodi da su zakoni iz autorskog prava usaglašeni sa: Direktiva o pravnoj zaštiti računarskih programa, 91/250/EEC; Direktiva o pravu davanja u zakup i na poslugu i o određenim pravima umnožavanja u području intelektualnog vlasništva, 92/100/EEC i kodificirana verzija 2006/115/EC.; Direktiva o koordinaciji određenih pravila autorskog i srodnih prava koja se primjenjuju na satelitsko emitiranje i kablovsko reemitiranje, 93/83/EEC; Direktiva o harmonizaciji rokova trajanja autorskog i srodnih prava, 93/98/EEC i kodificirana verzija 2006/116/EC.; Direktiva o pravnoj zaštiti baza podataka, Direktiva 96/9/EC; Direktiva o harmonizaciji određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informatičkom društvu, 2001/29/EC; Direktiva o pravu preprodaje u korist autora originalnog primjerka djela, 2001/84/EC; Direktiva o provođenju prava intelektualnog vlasništva, 2004/48/EC; Direktiva o roku trajanja autorskog i određenih srodnih prava, 2006/116/EC (<http://www.ipr.gov.ba/bs/stranica/najea-pitanja-o-autorskom-i-srodnim-pravima>)

Bh zakonodavstvo uređuje *autorsko pravo i srodna prava* sa dva zakona: Zakon o autorskom i srodnim pravima (Službeni glasnik BiH br.63/10) i Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (Službeni glasnik BiH br.63/10), što je prvi put da se ova materija reguliše sa dva zakona (odnosno, da se kolektivno ostvarivanje prava reguliše zasebnim zakonom). Podzakonski akti koji uređuju ovu oblast su: Pravilnik o načinu i formi deponiranja autorskih djela i predmeta srodnih prava i o njihovom upisivanju u knjigu evidencije, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i formi deponiranja autorskih djela i predmeta srodnih prava i o njihovom upisivanju u knjigu evidencije, Pravilnik o načinu i formi ispunjavanja uvjeta za davanje dozvole pravnim licima za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava, Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu i formi ispunjavanja uslova za davanje dozvole pravnim licima za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava, Odluka o iznosima naknada za reproduciranje za privatnu i drugu vlastitu upotrebu autorskih djela i predmeta srodnih prava, Pravilnik o medijaciji radi zaključenja kolektivnog ugovora o kablovskoj retransmisiji radiodifuzno emitiranih djela, Odluka o određivanju identifikacionog broja za upis u knjigu evidencije autorskog djela i predmeta srodnih prava, Odluka o provođenju carinskih mjera za zaštitu prava nosioca autorskog i srodnih prava.

Oblast *industrijskog vlasništva* regulišu sljedeći zakoni: Zakon o patentu (Službeni glasnik BiH br. 53/10), Zakon o žigu (Službeni glasnik BiH br. 53/10), Zakon o industrijskom dizajnu (Službeni glasnik BiH br. 53/10), Zakon o zaštiti oznaka geografskog porijekla (Službeni glasnik BiH br. 53/10), Zakon o zaštiti topografije integriranih kola (Službeni glasnik BiH br. 53/10), Zakon o zaštiti novih sorti bilja (Službeni glasnik BiH br. 14/10), Zakon o vinu, rakiji i drugim proizvodima od grožđa i vina (Službeni glasnik BiH br. 25/08). Podzakonski akti kojima se dalje uređuje ova oblast su: Pravilnik o postupku za priznanje patenta i konsenzualnoga patenta, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku za priznanje patenta i konsenzualnoga patenta, Pravilnik o postupku za priznanje žiga, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku za priznanje žiga, Pravilnik o postupku za priznanje industrijskog dizajna, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku za priznanje industrijskog dizajna, Pravilnik o postupku za priznanje oznake porijekla proizvoda, imena porijekla i geografske oznake, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku za priznanje oznake porijekla proizvoda, imena porijekla i geografske oznake, Odluka o izgledu isprave o statusu ovlaštenog korisnika geografske oznake / imena porijekla, Pravilnik o postupku za priznanje topografije integriranog kola, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku za priznanje topografije integriranog kola, Odluka o upisu u registre predstavnika za zaštitu industrijskog vlasništva koje vodi Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine, Pravilnik o stručnom ispitu za predstavnike za zaštitu industrijskog vlasništva, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o stručnome ispitu za predstavnike za zaštitu industrijskoga vlasništva, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o stručnome ispitu za predstavnike za zaštitu industrijskoga vlasništva, Odluka o provođenju carinskih mjera za zaštitu prava nosioca patenta, Odluka o provođenju carinskih mjera za zaštitu prava nosioca žiga, Odluka o provođenju carinskih mjera za zaštitu prava nosioca industrijskog dizajna, Odluka o provođenju carinskih mjera za zaštitu prava nosioca imena porijekla ili geografske oznake.

Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine je osnovan 2004.godine kao samostalna državna organizacija⁹, a pravni je sljedbenik Instituta za standardizaciju, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine (BASMP)¹⁰. Proces razdvajanja Instituta prethodnika na tri odvojene državne institucije trajao je do kraja 2006. godine a Institut za intelektualno vlasništvo je preuzeo

⁹ Zakon o osnivanju Instituta za intelektualno vlasništvo, Službeni glasnik BiH br. 43/04

¹⁰ Osnovan 1992.godine.

poslove u području intelektualnog vlasništva koji su se obavljali u BASMP, te od 1. januara 2007. godine obavlja poslove iz svoje nadležnosti¹¹. U nadležnosti ima obavljanje stručnih i upravnih poslova u području intelektualnog vlasništva i to za: a) područje zaštite industrijskog vlasništva, b) područje zaštite autorskih i srodnih prava, c) područje zaštite intelektualnog vlasništva. Institut ima "Službeni glasnik Instituta za intelektualno vlasništvo BiH". Organizaciona struktura Instituta je uređena prema nadležnostima, sa ulaganjima u izgradnju kapaciteta, ali sa ograničenjima u pogledu mehanizma koordinacije sa institucijama u sistemu provođenja prava intelektualnog vlasništva, sporosti u donošenju izmjena zakona, nedovoljno sredstava za rad i kapacitiranje Instituta¹².

Zakoni kojima se reguliše intelektualno vlasništvo predviđaju nadležnosti i drugih organa i institucija u provedbi, poput nadležnih organa unutrašnjih poslova, inspekcija nadležnih za kontrolu tržišta (FBiH, RS, BD), organ nadležan za carinske poslove, zatim medijatora, formiranje specijaliziranih vijeća. Krivičnim zakonom BiH u glavi XXI su propisana krivična djela povrede autorskih prava čime je otvorena mogućnost krivičnog procesuiranja.

Ostvarivanje autorskog i srodnih prava je predviđeno na individualan i kolektivan način (sa odredbom o obaveznom kolektivnom ostvarivanju za određena prava). Kolektivno ostvarivanje se vrši putem organizacija za kolektivno ostvarivanje (po vrsti prava i vrsti djela) kojima dozvolu, prema odredbama zakona i Pravilnika, izdaje Institut. U 2017. godini u BiH postoji pet kolektivnih organizacija i to za prava autora muzičkih djela, prava izvođača muzičkih djela, prava proizvođača fonograma, prava na naknadu za kablovsko reemitovanje audiovizuelnih djela, prava na privatnu i drugu vlastitu upotrebu (pisana djela u štampanom obliku).

Za prava industrijskog vlasništva je predviđena mogućnost (ne obaveza) angažovanja zakonskog zastupnika. Stranu fizičku ili pravnu osobu u postupku pred Institutom mora zastupati zastupnik upisan u Registar zastupnika koji je dostupan na stranici Instituta. Prema dostupnim podacima, ovlaštenih zastupnika za zastupanje u postupcima sticanja i održavanja prava na patente, industrijski dizajn, žigove i geografske oznake i druga prava ima 15, a ovlaštenih zastupnika za zastupanje u postupcima sticanja i održavanja prava na industrijski dizajn, žigove i geografske oznake 16¹³.

Iako u mnogim aspektima precizno uređuje oblasti autorskog i srodnih prava te industrijskog vlasništva, zakonodavstvo o intelektualnom vlasništvu u BiH se susreće sa dva izazova: primjenom postojećih zakona i neusklađenošću sa EU propisima. Svijest o intelektualnom vlasništvu je još uvijek prilično niska, određeni pomaci se vide u oblastima gdje rade kolektivne organizacije i kod zaštićenih predmeta industrijskog vlasništva, te u suzbijanju najočitijih primjera povrede prava (npr. neovlašteno umnožavanje i distribucija autorskih djela, povreda žiga). Parnični i krivični postupci traju dugo (rezultat 'pretrpanosti sudova') i nerijetko bez mogućnosti izvršenja. U BiH ne postoje jedinstveni podaci o broju i vrsti povreda prava intelektualnog vlasništva što otežava analizu ovih podataka ali i razvijanje efikasne metodologije unapređenja zaštite ovih prava.

U pogledu harmonizacije sa EU direktivama, zakoni nisu mijenjani od 2010. godine što je za posljedicu imalo propuštanje da se dograde i usaglasa sa direktivama koje su u međuvremenu usvojene. Usklađivanje je tako potrebno sa npr. Direktivom 2011/77/EU (dužina trajanja srodnih prava); Direktivom 2012/28/EU (djela siročadi nisu uopšte predviđena postojećim zakonima); Direktivom

¹¹ <http://ipr.gov.ba/bs/stranica/historija> (zadnji put pristupljeno 5.12.2017.)

¹² Srednjoročni plan rada institucije: Institut za intelektualno vlasništvo 2018.2020., dostupno na http://ipr.gov.ba/upload/documents/dokumenti_podstranice/srednjorocni_plan/srednjorocni_plan_2018-2020.pdf (zadnji put pristupljeno 5.12.2017.)

¹³ http://www.ipr.gov.ba/upload/documents/dokumenti_podstranice/lista_zastupnika/list_zast_4_12_17.pdf (zadnji put pristupljeno 7.12.2017.)

2014/26/EU (usklađivanje sa odredbama o kolektivnom upravljanju; uvođenje multiteritorijalnog licenciranja autorskog i srodnih prava za muzička djela za upotrebu na mreži).

Preporuke

- Pristupiti procesu usklađivanja i izmjene zakona u oblasti intelektualnog vlasništva (Zakon o autorskom i srodnim pravima; Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava) te drugih bh zakona kojima se propisuje nadležnosti u ovoj oblasti.
- Uspostava efikasne koordinacije tijela nadležnih za provođenje te prikupljanje i praćenje statističkih podataka o povredama prava intelektualnog vlasništva, kao i praćenje aktivnosti tijela nadležnih za provođenje mjera zaštite prava intelektualnog vlasništva¹⁴.

¹⁴ Po uzoru na model Republike Hrvatske, dostupno na <http://eupregovori.bos.rs/progovori-o-pregovorima/uploaded/p7.pdf> (zadnji put pristupljeno 7.12.2017.)

O INICIJATIVI

Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine je neformalna koalicija trideset organizacija civilnog društva koja doprinosi praćenju reformi i nadgleda primjenu politika, prava i standarda Evropske unije, fokusirajući se na pitanja demokratizacije, vladavine prava, te ljudskih i manjinskih prava.

Saznajte više o Inicijativi na: <http://eu-monitoring.ba/o-inicijativi/>

Aktivne članice su:

Asocijacija za demokratske inicijative, Sarajevo
BH novinari, Sarajevo
BIRN BiH, Sarajevo
Centar za istraživačko novinarstvo, Sarajevo
Centar za mlade Kwart, Prijedor
Centar za političke studije, Sarajevo
Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo
Fondacija Cure, Sarajevo
Fondacija 787, Sarajevo
Forum ZFD BiH
Helsinški parlament građana, Banja Luka
Hope and Homes for Children
Inicijativa mladih za ljudska prava, Sarajevo
Udruženje Kali Sara Sarajevo,
MyRight - Empowers People with Disabilities, Sarajevo
Oštra nula, Banja Luka
Transparency International, Banja Luka/Sarajevo
TRIAL International, Sarajevo
Sarajevski otvoreni centar
Udruženje tranzicijska pravda, odgovornost i sjećanje, Sarajevo
Vaša prava BiH
Zašto ne, Sarajevo
Zemlja djece, Tuzla
Žene ženama, Sarajevo

Inicijativu koordinira:

Sarajevski otvoreni centar
info@eu-monitoring.ba

Inicijativu podržavaju:

ACIPS, Sarajevo; Asocijacija studenata Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli; Banjalučko udruženje kvir aktivista (BUKA), Banja Luka; Centar za socio-ekološki razvoj, Banja Luka; Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu; Crvena, Sarajevo; Evropski istraživački centar, Sarajevo; Green Council, Sarajevo; Infohouse, Sarajevo; OKC Abrašević, Mostar; Perpetuum Mobile, Banja Luka; Udruženje PEKS, Živinice; Vesta, Tuzla; Vanjskopolitička inicijativa BiH, Sarajevo; Zeleni Neretva, Konjic